

EKONOMSKA KOMISIJA ZDRUŽENIH NARODOV ZA EVROPO

Poenostavljen priročnik

za
pomoč pri uporabi protokola o
strateški presoji vplivov na
okolje

ZDRUŽENI NARODI

EKONOMSKA KOMISIJA ZDRUŽENIH NARODOV ZA EVROPO

**Poenostavljen priročnik
za pomoč pri uporabi
protokola o strateški presoji vplivov
na okolje**

ZDRUŽENI NARODI
New York in Ženeva, 2012

Opomba

Uporabljene oznake in predstavitev gradiva v tej publikaciji ne izražajo kakršnega koli mnenja sekretariata Združenih narodov v zvezi s pravnim statusom kakršne koli države, ozemlja, mesta ali območja ali njenih organov ali v zvezi z razmejitvijo njihovih meja.

Namen pričujočega gradiva je informativne narave in ne predstavlja uradnega pravnega ali strokovnega nasveta. Organi ne prevzemajo odgovornosti za aktivnosti, opravljene na podlagi podatkov iz tega priročnika.

Priročnik je na voljo »takšen, kakršen je«, brez kakršnega koli jamstva, bodisi izrecnega ali domnevnega, vključno s tem, da ne prinaša omejitev, jamstev glede komercialnosti, ustreznosti za določen namen in skladnost s pravnimi obveznostmi. Združeni narodi še posebej ne podeljujejo kakršnega koli jamstva ali zastopanja glede točnosti in popolnosti priročnika.

Copyright © United Nations 2012.

Vse pravice pridržane. Gradiva v tem priročniku se ne sme uporabiti, reproducirati ali posredovati, in sicer, v celoti ali deloma, v kakršni koli obliki ali s pomočjo kakršnih koli sredstev, elektronskih ali mehaničnih, vključno s fotokopiranjem, zapisovanjem ali z uporabo kakršnih koli sistemov za shranjevanje in ponovno uporabo podatkov, brez potrditve avtorjev priročnika in imetnikov avtorskih pravic. Avtorji so se pri sestavi tega priročnika Ekonomske komisije Združenih narodov za Evropo, in sicer za protokol o strateški presoji vplivov na okolje. Na voljo pa je tudi drugim zainteresiranim posameznikom, ki ga lahko prosto uporabljajo in ga citirajo z ustrežno oznako.

Priročnik je poenostavljena in skrajšana različica Priročnika za pomoč pri uporabi protokola o strateški presoji vplivov na okolje (ECE/MP.EIA/17). Ugotovitve, razlage in zaključki, izraženi v tem priročniku in v originalnem priročniku je pripravilo različno osebje Združenih narodov, člani, konzultanti in svetovalci sekretariata Združenih narodov ob ustvarjanju priročnika, ki pa ne nujno izražajo stališče Združenih držav ali držav članic. Priročnik ne predstavlja uradnega pravnega ali kakršnega koli strokovnega nasveta, ampak nudi usmeritev za tiste, ki uporabljajo protokol, ali nudi oporo pri njegovi uporabi.

Ta priročnik je pripravil sekretariat Konvencije o presoji vplivov na okolje ob podpori manjše uredniške skupine, sestavljene iz predstavnikov iz Avstrije, Finske, Nizozemske, Evropske komisije in Svetovne zdravstvene organizacije.

ECE/MP.EIA/18

UNITED NATIONS PUBLICATION

ISSN 1020-4563

Kazalo

	Stran
1. poglavje Uvod	6
1.1 Poenostavljen priročnik	6
1.2 Protokol o strateški presoji vplivov na okolje	6
1.3 Strateška presoja vplivov na okolje	6
2. poglavje Vključevanje strateške presoje vplivov na okolje v oblikovanje načrtov in programov	7
2.1 Oblikovanje načrtov in programov, strateška presoja vplivov na okolje in povezave med njima	7
2.2 Praktični pristopi pri vključevanju strateške presoje vplivov na okolje v oblikovanje načrtov in programov.....	9
3. poglavje Ugotavljanje, ali se za načrte in programe zahteva okoljska presoja.....	10
3.1 Ključne določbe	10
3.2 Vodnik, ali se zahteva strateška presoja vplivov na okolje	10
4. poglavje Presoja načrtov in programov	12
4.1 Obseg presoje vplivov na okolje.....	12
4.2 Okoljsko poročilo	14
4.3 Udeležba javnosti.....	19
4.4 Posvetovanje z organi.....	20
4.5 Čezmejno posvetovanje	21
4.6 Odločanje.....	23
4.7 Spremljanje.....	22
5. poglavje Politike in zakonodaja	25
5.1 Ključne določbe	25
5.2 Možni pristopi	25

Seznam slik

Stran

Slika 1: Ustrezne aktivnosti pri oblikovanju načrtov ali programov in strateška presoja vplivov na okolje 8

Slika 2: Ali je načrt ali program predmet strateške presoja vplivov na okolje? 11

Seznam tabel

Tabela 1: Obseg presoje vplivov na okolje..... 13

Tabela 2: Analiza vsebine in osnovnih značilnosti.....15

Tabela 3: Prispevek k oblikovanju načrta ali programa in razumni alternativ 16

Tabela 4: Priprava okoljskega poročila 17

Tabela 5: Posvetovanje..... 18

1. poglavje

Uvod

1.1 Poenostavljen priročnik

Poenostavljena različica Priročnika za uporabo protokola o strateški presoji vplivov na okolje (ECE/MP.EIA/17) je bila pripravljena na podlagi odločitve pogodbenic na sestanku pogodbenic junija 2011, da se zagotovi »strnjena in poenostavljena različice priročnika, ki je osredotočena na praktično uporabo protokola (ECE/MP.EIA/SEA/2, sklep I/3, odst. 5).

Poenostavljen priročnik je kratka in zgoščena različica originalnega priročnika, ki služi kot uvod v protokol in njegovo praktično uporabo. Namen poenostavljene različice priročnika je poskrbeti za boljše poznavanje protokola in njegovih določil in nuditi vodstvo pri praktični uporabi strateške presoje vplivov na okolje. Poleg tega bo morda spodbudil bralce, da se bodo poglobili v raziskovanje originalnega priročnika in jih napotil k iskanju podrobnih podatkov o protokolu in strateški presoji vplivov na okolje.

1.2 Protokol o strateški presoji vplivov na okolje

Protokol o strateški presoji vplivov na okolje h Konvenciji o presoji čezmejnih vplivov na okolje (Konvencija iz Espooja) Ekonomske komisije Združenih narodov za Evropo (UNECE) je bil sprejet meseca maja leta 2003 v Kijevu. Protokol je začel veljati julija leta 2010 in ob začetku leta 2012 je protokol ratificiralo 22 držav in Evropska unija¹. Protokol vzpostavlja zakonske pogoje za izvedbo strateške presoje vplivov na okolje za določene načrte, programe in, v ustreznem obsegu, politike ter zakonodajo. Uporablja se za razvoj načrtov in programov ne glede na to, ali bodo ti morda imeli vpliv na ozemlje druge države.

1.3 Strateška presoja vplivov na okolje

Strateška presoja vplivov na okolje je običajno opredeljena kot sistematičen in vnaprejšnji proces, ki se sproži za to, da se analizirajo okoljske posledice predlaganih načrtov, programov in drugih strateških ukrepov in da se ugotovitve teh analiz vključijo v odločanje. V tem poenostavljenem priročniku je pojem »strateška presoja vplivov na okolje« opredeljen v skladu s protokolom o strateški presoji vplivov na okolje, in pomeni:

oceno verjetnih okoljskih posledic, tudi zdravstvenih, ki vključujejo določitev obsega okoljskega poročila in njegovo pripravo, način udeležbe javnosti in posvetovanj ob upoštevanju okoljskega poročila in rezultatov udeležbe javnosti in posvetovanj v načrtih ali programih (šesti odstavek 2. člena).

¹ Redno posodobljene informacije o trenutnem stanju glede ratifikacije protokola so na voljo na spletni strani protokola na spletnem mestu Ekonomske komisije za Evropo (http://www.unece.org/env/eia/sea_protocol.html).

2. poglavje

Vključevanje strateške presoje vplivov na okolje v oblikovanje načrtov programov

2.1 Oblikovanje načrtov in programov, strateška presoja vplivov na okolje in povezave med njima

Cilj vključevanja strateške presoje vplivov na okolje v oblikovanje načrtov in programov je zagotoviti pravočasne in učinkovite vhodne informacije in poskrbeti za dosledno upoštevanje okolja pri oblikovanju načrtov in programov (Protokol, 1.a člen). Če naj bi strateška presoja vplivov na okolje ustrezala določilom protokola, se mora le-ta začeti preden se oblikuje osnutek načrtov ali programov.

Da bi bila strateška presoja vplivov na okolje proaktiven instrument, ki vpliva na oblikovanje načrtov ali programov, je potrebno postopke, opredeljene v protokolu, vključiti v ali povezati s splošnimi aktivnostmi, ki potekajo v okviru priprave načrtov in programov. Protokol določa postopek izvajanja strateške presoje vplivov na okolje za načrte in programe v 6. do 12. členu. Prvine postopka, opredeljene v teh členih, se praviloma lahko povežejo z ustreznimi aktivnostmi, ki potekajo v okviru oblikovanja načrtov in programov, kakor je opisano v sliki 1 spodaj, čeprav pri večini postopkov v okviru priprave načrtov in programov ni tako jasnega zaporedja aktivnosti.

Slika 1
Ustrezne aktivnosti pri oblikovanju načrtov ali programov ter strateška presoja vplivov na okolje

2.2. Praktični pristopi za vključevanje strateške presoje vplivov na okolje v oblikovanje načrtov in programov

Vključitev strateške presoje vplivov na okolje v oblikovanje načrtov in programov temelji na praktičnih razlogih, ki presegajo zakonske obveznosti o zgodnji in učinkoviti uporabi strateške presoje vplivov na okolje pri pripravi načrtov ali programov. Splošno rečeno, strateška presoja vplivov na okolje bi:

- morala biti vključena v postopek in prilagojena tako, da bi ustrezala logiki postopka priprave načrtov ali programov,
- **v postopku odločanja bi se morala izvesti čim bolj zgodaj**, ko so za premislek odprte vse alternativne rešitve in možnosti,
- **pri oblikovanju načrtov in programov bi morala omogočiti učinkovit premislek o okoljskih zadevah.** Zmogljivost strateške presoje vplivov na okolje, da pospeši vključitev okoljskih zadev v pripravo načrtov ali programov, je v veliki meri odvisna od pravočasnosti in oblike rezultatov iz strateške presoje vplivov na okolje, ki se vnašajo v pripravo načrta ali programa.
- **morala bi ovrednotiti razumen niz alternativnih rešitev**, ob zavedanju, da se bo njihov obseg spreminjal glede na raven odločanja. Čeprav protokol tega ne zahteva, pa se lahko, kadarkoli je to mogoče in primerno, s strateško presojo vplivov na okolje opredeli možnost, ki je s stališča okolja najbolj praktična,
- morala bi ponuditi primerne priložnosti za udeležbo deležnikov in javnosti ter nuditi pomoč pri opredelitvi **stališč in interesov, ki se tako razlikujejo kot skladajo ali ujemajo**. To bi moralo omogočiti razumno razpravo in reševanje problemov ter ustvariti zaupanje med deležniki,
- morala bi se **osredotočiti na ključne zadeve**, ki so pomembne na ustreznih ravneh postopka priprave načrtov ali programov. To bo omogočilo, da bo postopek potekal pravočasno, stroškovno učinkovito in verodostojno. Upoštevanje zahtev iz protokola predstavlja določene težave pri časovnih rokih, kar pa se lahko omili s skrbno organizacijo strateške presoje vplivov na okolje v postopku priprave načrtov ali programov. Dodatne stroške se lahko omeji, če se strateška presoja vplivov na okolje opravi skupaj s pripravo načrta ali programa in se gradi na zbiranju podatkov, analizah in posvetovanjih, ki se lahko opravijo v času postopka priprave načrta ali programa.

Zgoraj omenjeni pregled nakazuje, kako pomembno je pravilno usklajevanje postopka strateške presoje vplivov na okolje z oblikovanjem načrta ali programa. Postopek strateške presoje vplivov na okolje lahko poteka vzporedno z oblikovanjem načrta ali programa ali pa lahko strokovnjaki na področju strateške presoje vplivov na okolje delujejo skupaj s strokovnjaki na področju urejanja prostora kot del skupine, ki oblikuje načrt ali program. Vključitev strateške presoje vplivov na okolje v pripravo načrta ali programa prinaša v enem ali drugem primeru različne koristi, kot so krajše zamude in prihranek pri uporabi virov. Omogoča pogosta posvetovanja med skupino, ki izvaja strateško presojo vplivov na okolje, in skupino za prostorsko načrtovanje, kar omogoča zgodnji premislek o različnih stališčih in zmanjša tveganje, da bi kasneje prišlo do neugodnih presenečenj in konfliktov. Posvetovanje se lahko, če se zdijo primerni, razširijo tudi na druge ustrezne organe, ki delujejo na področju okolja in zdravja, ter na (zainteresirano) javnost.

3. poglavje

Ugotavljanje, ali se za načrte in programe zahteva okoljska presoja

3.1 Ključne določbe

Da bi ugotovili, ali se po protokolu zahteva strateška presoja vplivov na okolje, je treba najprej ugotoviti, ali je obravnavan načrt ali program v skladu z **opredelitvijo** načrta ali programa iz protokola. Načrti in programi morajo namreč zahtevati tako »zakonodajne, regulativne ali upravne določbe« in jih mora »neki organ pripraviti in/ali sprejeti ali jih pripravlja za sprejetje po formalnem parlamentarnem ali vladnem postopku« (peti odstavek 2. člena).

Nadalje, treba je ugotoviti, ali sodijo načrti ali programi v okvir **področja uporabe** protokola, tako da se upošteva niz meril iz drugega odstavka 4. člena in iz prilog I in II. Poleg tega se strateška presoja vplivov na okolje zahteva tudi za načrte in programe, razen tistih iz drugega odstavka, ki določajo okvir za prihodnjo vsebino posegov v okolje, če se tako določi s preverjanjem načrtov in programov (tretji odstavek 4. člena). Vendar pa, če načrti in programi iz drugega odstavka določajo uporabo manjših površin na lokalni ravni, ali za manjše spremembe načrtov in programov (četrti odstavek 4. člena) se strateška presoja vplivov na okolje zahteva samo, če se to določi s preverjanjem načrtov in programov. Za načrte in programe, namenjene izključno obrambi države ali civilni zaščiti, se ne opravi strateška presoja vplivov na okolje, prav tako se ne opravi za finančne ali proračunske načrte in programe (peti odstavek 4. člena).

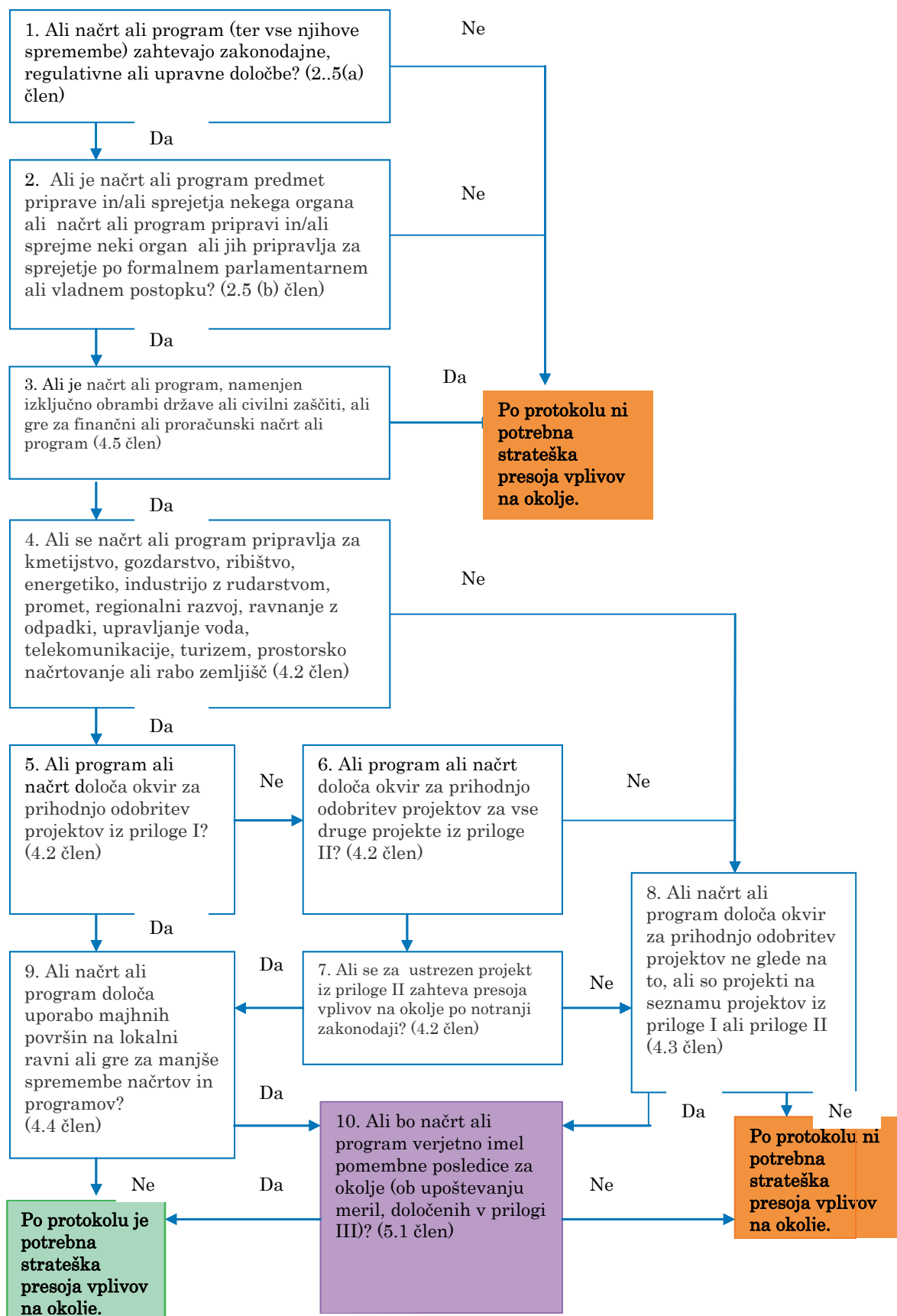
Ugotovitev pomembnih posledic (preverjanje načrtov in programov) se lahko opravi s preučitvijo posamičnih primerov, in sicer s podrobno opredelitvijo vrst načrtov in programov (to je, z izdelavo seznama vrst načrtov in programov, za katere se vedno opravi strateška presoja vplivov na okolje), ali s kombinacijo teh dveh pristopov (prvi odstavek 5. člena). Pri ugotavljanju pomembnih učinkov je treba opraviti posvetovanje z ustreznimi organi, pristojnimi za okolje in zdravje (drugi odstavek 5. člena) in javnosti se lahko zagotovi možnost udeležbe (tretji odstavek 5. člena).

Organi morajo zagotoviti javno razpoložljivost rezultatov kakršnih koli ugotovitev o pomembnih posledicah, bodisi med pripravo seznama vrst načrtov in programov ali med posamično preučitvijo primerov (4. odstavek 5. člena). Podatki, ki jih je treba dati na voljo, vključujejo rezultate testiranja, to je, ali se za načrt ali program ali vrsto načrta ali programa opravi strateška presoja vplivov na okolje, in razloge, zakaj strateška presoja vplivov na okolje ni potrebna, če je to rezultat testiranja.

3.2 Vodnik za ugotavljanje, ali se zahteva strateška presoja vplivov na okolje

Slika 2 spodaj predstavlja shematski prikaz za ugotavljanje, ali se za določen načrt ali program opravi strateška presoja vplivov na okolje. Zastavlja devet vprašanj, ki so določena v okviru področja uporabe protokola (peti odstavek 2. člena in 4. člen). Deseto vprašanje (ugotovitev pomembnih posledic, 5. člen) si je morda treba postaviti, da se ugotovi, ali gre za načrt ali program, za katerega se opravi strateška presoje vplivov na okolje preko preverjanja načrtov in programov.

Slika 2
Ali je načrt ali program predmet strateške presoje vplivov na okolje?

4. poglavje

Presoja načrtov in programov

To poglavje prinaša pregled praktičnih pristopov za izvajanje strateške presoje vplivov na okolje nekega načrta ali programa v skladu s protokolom.

4.1 Obseg presoje vplivov na okolje

Obseg presoje vplivov na okolje (6. člen protokola) je lahko bodisi ločen element znotraj postopka strateške presoje vplivov na okolje ali pa prvi korak pri pripravi okoljskega poročila. Ne glede na izbrani pristop bi bilo najbolje, da sta obseg presoje vplivov na okolje in priprava okoljskega poročila izmenjujoč se proces.

Ključne določbe

Obseg presoje vplivov na okolje opredeljuje vsebino podatkov tako v smislu obravnavane teme kot v smislu podrobnosti podatkov, ki jih je treba predstaviti v okviru vsake teme. Podatki, ki jih je treba vključiti v okoljsko poročilo, morajo biti **ustrezni** (prvi odstavek 6. člena). V skladu z **merili**, nanizanimi v drugem odstavku 7 člena, je treba med določanjem ustreznih podatkov opraviti posvetovanje z organi, pristojnimi za okolje in zdravje (drugi odstavek 6. člena) in javnosti se lahko zagotovi možnost udeležbe (tretji odstavek 6. člena).

Določitev obsega presoje vplivov na okolje

Določitev obsega presoje vplivov na okolje je prvi korak v postopku strateške presoje vplivov na okolje, ki ga je treba opraviti v zvezi z načrtom ali programom, za katerega se opravi strateška presoja vplivov na okolje. V tabeli 1 spodaj so predstavljene obvezne aktivnosti ter dodatne, izbirne aktivnosti, s katerimi se spodbuja dobra praksa. Treba je omeniti, da so obvezne aktivnosti obvezne v okviru strateške presoje vplivov na okolje kot celote zaradi izpolnitve obveznosti protokola, niso pa nujno obvezne v okviru nakazanega koraka.

Tabela 1
Obseg presoje vplivov na okolje

Obvezne aktivnosti	Dodatne, izbirne aktivnosti
<ul style="list-style-type: none"> • Določijo se ustrezni podatki, ki se vključijo v okoljsko poročilo (prvi odstavek, 7 člena). <ul style="list-style-type: none"> ○ opišejo se vsebine načrta ali programa (prvi odstavek priloge IV), ○ opredelijo se glavni cilji načrta ali programa (prvi odstavek priloge IV), <ul style="list-style-type: none"> ○ opredelijo se drugi ustrezni načrti in programi in pripravi se obrazložitev, kako se ti povezujejo z načrtom ali programom (prvi odstavek priloge IV), ○ pridobijo se podatki o okoljskih, tudi zdravstvenih, težavah, ki so pomembne za načrt ali program (četrti odstavek priloge IV), ○ opredelijo se okoljski, tudi zdravstveni, cilji, ki so pomembni za načrt ali program (peti odstavek priloge IV), in opravi se analiza, kako se ti navezujejo na predlagane cilje načrta ali programa, ○ navedejo se razlogi za izbor obravnavanih alternativ (osmi odstavek priloge IV). • Opredelijo se organi, pristojni za okolje in zdravje, s katerimi je treba opraviti posvetovanje (prvi odstavek 9. člena). 	<ul style="list-style-type: none"> • Opredelijo se ustrezne politike in obrazloži se, kako se povezujejo z načrtom ali programom. • Opredelijo se verjetne posledice, o katerih je treba opraviti presojo. • Opredeli se zainteresirana javnost, katere udeležbo je treba zagotoviti, vključno z ustreznimi nevladnimi organizacijami (NVO) (tretji odstavek 8. člena). • Zagotovi se udeležba javnosti pri določanju ustreznih podatkov, ki se vključijo v okoljsko poročilo (tretji odstavek 6. člena). • Opravi se obveščanje in posvetovanje s prizadetimi pogodbenicami, če je to primerno.

Obseg presoje vplivov na okolje ugotavlja in določa pomembne zadeve, za katere je treba opraviti presojo in ki jih je treba vključiti v okoljsko poročilo. Na primer, morda je primerno, da se opredeli geografski obseg, časovna obdobja in okoljski vidiki, ki jih je treba obravnavati. Za opredelitev takšnih vidikov je lahko pomembno tudi, da se prepoznajo cilji načrta ali programa, ustrezne okoljske težave, okoljski cilji in kako bi se lahko drugi načrti in programi navezovali na cilje načrta ali programa. Še več, priporoča se, da se premislek o alternativah začne že med določitvijo obsega presoje vplivov na okolje.

Določitev obsega presoje vplivov na okolje se ponavadi giblje od dolgega seznama problemov do kratkega seznama potencialno pomembnih zadev. Metode, ki so na voljo za določitev obsega presoje vplivov na okolje, so številne, vključno:

- s preučitvijo politik in pravno presojo, kar pripomore k določitvi okoljskih in zdravstvenih ciljev, ki so pomembni za načrt ali program,
- s skupinskimi strokovnimi sodbami, ki lahko na podlagi osebne izkušnje in primerjave primerov določijo možne vplive, ki jih je treba obravnavati v okviru strateške presoje vplivov na okolje,
- s kontrolnimi seznamami, ki ponujajo enostaven način, s katerimi se ugotovi, ali so določene zadeve pomembne za predlog, in pripomorejo k temu, da se ne prezrejo potencialne težave.

Določitev obsega presoje vplivov na okolje vključuje posvetovanje z organi in,

opcijsko, udeležbo javnosti. Če se zdi verjeten obstoj čezmejnih posledic, je morda priporočljivo začeti z neuradnim čezmejnimi posvetovanjem med določitvijo obsega presoje vplivov na okolje, tako da postane postopek učinkovitejši. Sklopi 4.3, 4.4. in 4.5 spodaj prinašajo informacije, kako opraviti ta posvetovanja in zagotoviti udeležbo javnosti, če je to primerno.

Protokol ne zahteva, da se pripravi poročilo o obsegu presoje vplivov na okolje. Vendar pa je lahko koristno, da se rezultati določanja obsega presoje vplivov na okolje zapišejo, saj bi se s tem lahko pripravilo osnutek, kaj je treba narediti pri pripravi okoljskega načrta. Organi se lahko kot primer dobre prakse odločijo, da poročilo o obsegu presoje vplivov na okolje postane javno dostopno.

Ni treba, da se iz upravnega vidika obseg presoje vplivov na okolje razlikuje od priprave okoljskega poročila. Vendar pa bo vedno treba opraviti posvetovanje z organi o obsegu okoljskega poročila. **Ne zadostuje, da se obseg presoje vplivov na okolje vključi v pripravo poročila in da se opravi posvetovanje z organi zgolj takrat, ko je poročilo pripravljeno.**

4.2 Okoljsko poročilo

Ta sklop opisuje, kako postopati po protokolu pri pripravi okoljskega poročila za strateško presojo vplivov na okolje po zaključku določitve obsega presoje vplivov na okolje. Vendar pa, kot smo zapisali zgoraj, priporočljivo bi bilo, da fazi določitve obsega presoje vplivov na okolje in priprava okoljskega poročila potekata v okviru izmenjujočega se procesa, ki vsebuje naslednje korake:

- obseg presoje vplivov na okolje (glej sklop 4.1 zgoraj),
- analiza vsebine in osnovnih značilnosti ,
- prispevek k oblikovanju načrta ali programa in razumnih alternativ,
- priprava okoljskega poročila,
- posvetovanje.

Ključne določbe

Okoljsko poročilo je treba pripraviti za načrte in programe, za katere se opravi strateška presoja vplivov na okolje (7. člen) . To vključuje posvetovanje z organi, udeležbo javnosti in možno čezmejno obvestilo in posvetovanje.

V okoljskem poročilu je treba opredeliti, opisati in oceniti verjetne okoljske, tudi zdravstvene, posledice izvajanja načrta ali programa in razumne alternative (drugi odstavek 7. člena). Odločevalec uporabi nastalo poročilo uporabi in praviloma bo opisal, kako je urejeno spremljanje. Vsebina poročila mora odražati rezultate določitve obsega presoje vplivov na okolje (6. člen), temeljila pa bo na seznamu iz priloge IV protokola in upoštevala bo štiri merila, določena v drugem odstavku 7. člena. In končno, za izpolnitev zahtev protokola je treba v okoljskem poročilu zagotoviti zadovoljivo kakovost (tretji odstavek 7. člena).

Analiza vsebine in osnovnih značilnosti

Tabela 2
Analiza vsebine in osnovnih značilnosti

Obvezne aktivnosti	Dodatne, izbirne aktivnosti
<ul style="list-style-type: none"> Zberejo se podatki o trenutnem stanju okolja, tudi zdravja, in verjeten nadaljni razvoj, če se načrt ali program ne bi izvajal (drugi odstavek priloge IV). Zberejo se podatki o značilnostih okolja, tudi zdravja, na območjih ki bi bila verjetno pomembno prizadeta (tretji odstavek priloge IV). 	<ul style="list-style-type: none"> Če je to primerno, se opravijo posvetovanja z organi in se zagotovi udeležba javnosti v zvezi z vsebino, cilji in osnovnimi značilnostmi. Pošlje se neuradno obvestilo in opravi se posvetovanje s prizadetimi pogodbenicami, če je to primerno. Opiše se metodolija za opredelitev organov in zainteresirane javnosti. Določi se kvaliteta zbranih podatkov in njihova ažurnost.

Namen analize osnovnih značilnosti načrta ali programa je vzpostavitev referenčne točke za presojo posledic načrta ali programa. V tabeli 2 so opredeljene obvezne aktivnosti ter dodatne, izbirne aktivnosti, s katerimi se spodbuja dobra praksa. Dobra praksa običajno opisuje trenutno stanje okolja in oris njenega verjetnega razvoja, ne da bi se načrt ali program izvedel. V analizi osnovnih značilnosti se bodo avtorji običajno naslonili na obstoječe podatke. Obstajajo številna orodja, ki se lahko uporabijo pri pridobivanju podatkov, kot so:

- raziskave o kvaliteti lokalnega okolja, čeprav se realno lahko uporabijo v strateški presoji vplivov na okolje zgolj za zelo specifične lokalne načrte in programe,
- poročila o napredku na področju izvajanja ciljev in standardov okoljske politike, ki lahko zagotovijo koristne vpoglede v ovire ali dosežke pri realizaciji že obstoječih okoljskih ciljev.

Prispevek k oblikovanju načrta ali programa in razumnih alternativ

Tabela 3

Prispevek k oblikovanju načrta ali programa in razumnih alternativ

Obvezne aktivnosti	Dodatne, izbirne aktivnosti
<ul style="list-style-type: none"> • Opiše se, kako so se pri pripravi načrta ali programa, vključno z alternativami, upoštevali okoljski, tudi zdravstveni, cilji in drugi okoljski, tudi zdravstveni, pomisleki (peti odstavek priloge IV). <ul style="list-style-type: none"> • Ocenijo se alternative, tako da se opiše in oceni verjetne pomembne okoljske, tudi zdravstvene, posledice (drugi odstavek 7 člena in šesti in deseti odstavek priloge IV). • Opišejo se metode ocenjevanja (osmi odstavek priloge IV). • Predlagajo se ukrepi za preprečevanje, zmanjšanje ali omilitev škodljivih posledic za okolje, tudi zdravje (sedmi odstavek priloge IV). 	<ul style="list-style-type: none"> • Predlagajo se ukrepi za okrepitev koristi za okolje. • Zagotovijo se vhodni podatki za oblikovanje alternativ, da se maksimira njihov prispevek k okoljskim ciljem in da se upoštevajo drugi okoljski pomisleki, vključno s škodljivimi posledicami za okolje. • Zapiše se, kako so se oblikovale alternative. • Če je primerno se o alternativah opravi posvetovanje z organi in se zagotovi udeležba javnosti. • Opravi se posvetovanje z zainteresirano javnostjo, če je to primerno. • Opiše se, zakaj so bile izbrane uporabljene metodologije in kakšne so njihove omejitve.

Ovrednotenje verjetnih pomembnih posledic za okolje, tudi zdravje, je potrebno, da se analizira, kakšne so verjetne posledice za okolje in kako so bile upoštevane pri odločanju, da se primerja in oceni alternative in da se preučijo možni ukrepi za omilitev posledic. Protokol enako obravnava osnutek načrta ali programa in alternative. Zato je priporočljivo, da se alternative pri ocenjevanju posledic enako obravnavajo, torej, ne kot en načrt ali program plus številne alternative, ampak kakor da gre zgolj za številne alternativ. Zato se tudi priporoča, da se premislek o alternativah začne že med določitvijo obsega presoje vplivov na okolje. V tabeli 3 so opredeljene obvezne in dodatne, izbirne aktivnosti, s katerimi se pri oblikovanju načrta ali programa in razumnih alternativ spodbuja dobra praksa. Pojem »alternativa« v protokolu ni opredeljen, vendar se ga lahko tolmači kot:

- alternativni načrt ali program k izvirnemu predlaganemu načrtu ali programu, ki morebiti zasleduje isti niz ciljev,
- alternativni elementi znotraj načrta ali programa, ki morda tudi zasledujejo isti niz ciljev.

Vrste alternativ morda lahko vključujejo tudi alternativne lokacije, rabo zemljišč, tehnologije, časovne roke, razvojne poti ali celo niz ciljev. Alternative bi morale vključevati možnost, po kateri ne bi prišlo do nobenega načrta ali programa. Čeprav ni obvezno, bi lahko bilo koristno, da bi se vključila za okolje najbolj praktična možnost, ki bi pripomogla k razjasnitvi podlage za izbor. Ključna orodja za namene oblikovanja alternativ vključujejo:

- skupinsko strokovno sodbo, v kateri se lahko določijo ali oblikujejo ključne alternative, na primer, s pomočjo delavnic ali konferenc,
- prekrivne zemljevide in geografske informacijske sisteme, ki lahko pripomorejo k oblikovanju in optimiranju alternativ z jasnimi prostorskimi dimenzijami,
- oblikovanje scenarijev, ki lahko zarišejo prihodnje možnosti, v katerih se

odražajo najbolj negotove in pomembne gonilne sile z vplivom na prihodnji razvoj.

Ne glede na izvor se lahko te alternative analizira in medsebojno primerja v smislu njihovega prispevka k doseganju ustreznih ciljev načrta ali programa in njihovih specifičnih posledic. Najobičajnejša orodja za analiziranje in primerjanje alternativ so v glavnem enaka kako tista, nanizana zgoraj. Vendar pa se lahko uporabijo tudi matrike posledic in konfliktov ali sinergij, ki opisujejo glavne posledice za okolje na podlagi predlaganih možnosti ali njihove glavne sinergije ali konflikte z ustreznimi okoljskimi cilji kakor tudi analizo trendov in njihovega izkoriščanja.

Treba je oceniti posledice za zdravje, vsaj v zvezi z opredelitvijo pozitivnih in negativnih posledic načrta ali programa na ustrezne determinante zdravja. Na podlagi ocene je treba oblikovati splošne zaključke o tem, ali načrt ali program vzpostavlja ugodne pogoje za zdravo prebivalstvo. Velja si zapomniti, da se posledice za zdravje spreminjajo, in sicer, od specifičnih in neposrednih posledic do tistih, ki so subjektivne narave in se navezujejo na dobro počutje in kvaliteto življenja. Primeri vprašanj, ki lahko pripomorejo k opredelitvi možnih posledic načrtov in programov za zdravje se nahajajo v originalnem priročniku.

Priprava okoljskega poročila

Tabela 4

Priprava okoljskega poročila

Obvezne aktivnosti	Dodatne, izbirne aktivnosti
<ul style="list-style-type: none"> • Predlaga se ureditev spremljanja (deveti odstavek priloge IV). <ul style="list-style-type: none"> • Opredelijo in opišejo se kakršne koli težave, omejitve, negotovosti in tveganja pri presoji alternativ, vključno s tistimi, ki izvirajo iz pomankljivosti pri podatkih (osmi odstavek priloge IV). • Pripravi se okoljsko poročilo (prvi odstavek 7 člena). Poročilo je lahko strukturirano glede na odstavke v prilogi IV. • Povzamejo se podatki iz netehničnega povzetka (enajsti odstavek priloge IV). 	<ul style="list-style-type: none"> • Pri pripravljanju predlogov o ureditvi spremljanja se obravnavajo pomankljivosti pri podatkih in težave pri kvaliteti ali količini podatkov. • Po potrebi se pregledajo izbrane alternative in okoljsko poročilo. <ul style="list-style-type: none"> • Zapiše se, kako je strateška presoja vplivov na okolje vplivala na oblikovanje načrta ali programa in alternative. • Zapišejo se primeri medsebojnega sodelovanja med skupino za urejanje prostora in za strateško presojo vplivov na okolje. <ul style="list-style-type: none"> • Predlaga se nadaljnje spremljanje aktivnosti, vključno s priporočili za druge načrte, programe ali projekte.

V okoljskem poročilu bi bilo treba skupaj povezati vse podatke, zbrane v postopku. Vključiti bi bilo treba tudi netehnični povzetek. Zagotoviti bi bilo treba zadovoljivo kvaliteto in poročilo bi moralo predstaviti popolne in zanesljive podatke, ki bodo ustrezale namenom protokola. V tabeli 4 so opredeljene obvezne aktivnosti ter dodatne, izbirne aktivnosti, s katerimi se spodbuja dobra praksa.

Odgovornost za zagotavljanje kakovosti je odvisna od institucionalne ureditve v

dani državi. Isti organ, ki je pripravil okoljsko poročilo, je morda odgovoren tudi za zagotavljanje kakovosti. Telo, ki je odgovorno za pripravo smernic, bi morda tudi lahko prevzelo nalogo, povezano s kontrolo kakovosti, lahko pa se ustanovi neodvisna komisija ali pa se razširijo pooblastila obstoječi nadzorni komisiji. Pri preverjanju, ali je postopek strateške presoje vplivov na okolje zadovoljive kakovosti, je lahko koristen vzorčni kontrolni seznam za zagotavljanje kakovosti, ki je na voljo v originalnem priročniku (tabela A4.4.).

Ne glede na institucionalno ureditev se mora pristojno telo odločiti, ali je zagotovljena zadovoljiva kakovost okoljskega poročila, še posebej jo mora izmeriti v luči zahtev iz 7. člena ter priloge IV protokola. Če ni zagotovljena zadovoljiva kakovost poročila, se poročilo lahko popravi ali nadgradi ali pa se del presoje strateških vplivov na okolje ponovi, odvisno od nacionalnega sistema strateške presoje vplivov na okolje.

Posvetovanje

Tabela 5

Posvetovanje.

Obvezne aktivnosti	Dodatne, izbirne aktivnosti
<ul style="list-style-type: none"> • Opredele se zainteresirana javnost za azgotovitev udeležbe, vključno z ustreznimi NVO (če to še ni bilo narejeno) (tretji odstavek 8. člena). <ul style="list-style-type: none"> • Zagotovi se, da je okoljsko poročilo na voljo organom in javnosti (drugi odstavek 8. člena in drugi odstavek 9. člena). • uradno se obvesti prizadete pogodbenice, če je to primerno (10. člen). • V zvezi z okoljskim poročilom in izbranimi alternativami se opravi posvet z organi in zagotovi se udeležba javnosti. • Opravi se posvet s prizadetimi pogodbenicami, če je to primerno. • Prejemejo se pripombe, ki se ustrezno upoštevajo pri odločitvi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opišejo se postopki v zvezi s posvetovanjem in udeležbo javnosti.. <ul style="list-style-type: none"> • Zapiše se, kdo je bil vključen »javnost« in kdo v »zainteresirano javnost«.”.

Na tej ravni mora priti do posvetovanja in udeležbe javnosti, pri čemer organi in zainteresirana javnost pripravijo predloge o poročilu in osnutku načrta ali alternativah programa. Njihove pripombe je treba upoštevati v odločitvi o načrtu ali programu, in tako jih je treba tudi evidentirati. V tabeli 5 so opredeljene obvezne aktivnosti ter dodatne, izbirne aktivnosti, s katerimi se spodbuja dobra praksa. Naslednji sklopi C in D opisujejo, kako se izvedejo določbe protokola glede udeležbe javnosti in posvetovanje z organi.

Če so bile ugotovljene čezmejne posledice, se morajo sedaj začeti čezmejna posvetovanja. Prizadeta pogodbenica bi lahko tudi zahtevala, da se organizirajo posvetovanja (glej sklop 4.5 spodaj).

In končno, da se upoštevajo pripombe, prejete preden so posredovane odločevalcem, je lahko potrebno, da se popravi poročilo in načrt ali alternative programa, če je to primerno.

4.3 Udeležba javnosti

Ključne določbe

V 8. člen protokol zahteva, da so dejansko, pravočasno in dovolj zgodaj, ko so še vse možnosti odprte, zagotovljene možnosti za udeležbo javnosti pri strateški presoji vplivov na okolje v zvezi z načrti ali programi (prvi odstavek 8. člena). Zahteva se pravočasna dostopnost javnosti do osnutka načrta ali programa in okoljskega poročila (drugi odstavek 8. člena).

Treba je opredeliti **zainteresirano javnost**, vključno z ustreznimi NVO (tretji odstavek 8. člena). Gre za zainteresirano javnost in ne javnost na splošno, ki ji mora biti zagotovljena možnost, da v razumnem roku izrazi svoje mnenje o osnutku načrta ali programa ter okoljskega poročila (četrti odstavek 8. člena). Določiti je treba podrobno ureditev v zvezi z obveščanjem javnosti in posvetovanjem z zainteresirano javnostjo in zagotoviti njeno javno dostopnost (peti odstavek 8. člena). Ta ureditev mora upoštevati določbe, nanizane v prilogi V.

Poleg tega je v protokolu zagotovljena tudi možnost udeležbe javnosti v zgodnejših fazah, in sicer pri določitvi pomembnih posledic ob ugotavljanju, ali se strateška presoja vplivov na okolje zahteva (5. člen), ter v okviru faze določitve obsega presoje vplivov na okolje. (6. člen).

Poleg pravice do določenih podatkov in posvetovanja o osnutku načrta ali programa in okoljskem poročilu protokol omogoča javnosti številne splošne pravice. Te splošne pravice, določene v 3. členu, vključujejo ustrezno pomoč in dajanje usmeritev uradnih oseb in organov, priznanje in podporo ustreznim združenjem, organizacijam ali skupinam ter pravico do uveljavljanja svojih pravic na podlagi protokola.

Opredeljevanje javnosti

Protokol razlikuje med »javnostjo« na splošno, ki ima pravico, da je obveščena, in »zainteresirano javnostjo«, ki ima možnost, da izrazi svoje mnenje o osnutku načrta ali programa in okoljskem poročilu. Javnost po protokolu pomeni eno ali več fizičnih ali pravnih oseb, njihova združenja, organizacije in skupine. Zainteresirana javnost v protokolu ni opredeljena, razen tega, da mora vključevati ustrezne NVO, vendar pa upošteva opredelitev v Konvenciji o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah (Aarhuška konvencija), se lahko tolmači ko prizadeta javnost ali javnost, ki bo verjetno prizadeta, ali ki ima interes pri odločanju o okoljskih zadevah. Jasno je, da se lahko zainteresirana javnost, vključno z ustreznimi NVO, spreminja od enega načrta ali programa do drugega načrta ali programa.

Praktični pomisleki

Namen postopka udeležbe javnosti bi moral biti zagotavljanje podatkov, zbiranje pripomb in angažiranje zainteresirane javnosti pri skupinskem iskanju rešitev za težave. Protokol določa, da morajo biti zagotovljene možnosti za udeležbo javnosti, »ko so odprte še vse možnosti«, to je, v fazi, ko je mogoče izbrati razumne alternative, da se jih predlaga v sprejetje ali predložitev v zakonodajno proceduro.

Zagotavljanje dostopnosti podatkov splošni javnosti lahko vključuje ustrezno ureditev o objavah in enostaven dostop do podatkov, čeprav protokol zahteva zgolj javno dostopnost. Učinkovito razširjanje podatkov za zagotovitev obveščeniosti še posebej zainteresirane javnosti bi lahko potekalo preko javnega obvestila (npr. v časopisu) ali posamično (npr. z letaki po pošti). Najobičajnejša orodja vključujejo tiskano gradivo, s katerimi se zainteresirano javnost poziva k

predložitvi pripomb, izvajanje raziskav, posvetovanja, javne obravnave, zagotavljanje podatkov preko direktne telefonske linije in razstave. Pri oblikovanju načrta ali programa enovit postopek udeležbe javnosti, namenjen strateški presoji vplivov na okolje, poenostavi proces. V protokolu je izrecno navedena uporaba elektronskih medijev kot sredstvo za zagotavljanje pravočasno, javno dostopnost dokumentov. Vendar pa je treba zagotoviti, da se pri tem ne izključi pomembnih segmentov javnosti, kot so revni, odmaknjeni in starejši, ki morda ne uporabljajo interneta.

Različni časovni roki, ki veljajo za udeležbo javnosti, so lahko primerni za različne vrste ali zahtevnosti načrtov ali programov, vendar je treba poskrbeti, da se omogoči dovolj časa, da se mnenja ustrezno oblikujejo. Tudi organ na področju urejanja prostora bo potreboval čas, da bo upošteval ta stališča, preden bo sprejel odločitev o načrtu ali programu. Včasih je morda treba zaprositi za dodatne podatke in časovni rok, namenjen udeležbi javnosti, bo morda moral upoštevati čas, ki ga ustrezen organ potrebuje za odgovor na prošnjo po dodatnih podatkih².

4.4 Posvetovanje z organi

Ključne določbe

V 9. členu protokol zahteva, da je organom za posvetovanje na področju okolja in zdravja zagotovljena možnost, da dejansko, pravočasno in dovolj zgodaj izrazijo mnenje o osnutku načrta ali programa in okoljskem poročilu (tretji odstavek 9. člena). Treba je določiti, s katerimi organi na področju okolja in zdravja se opravi posvetovanje (prvi odstavek 9. člena), ter podrobno urediti sistem obveščanja in posvetovanja (četrti odstavek 9. člena).

Posvetovanje z organi, pristojnimi za okolje in zdravje, se opravi v okviru postopka strateške presoje vplivov na okolje v številnih fazah: pri določitvi pomembnih posledic, če se zahteva ob ugotavljanju, ali se strateška presoja vplivov na okolje zahteva (2 odstavek 5. člena), med določitvijo obsega presoje vplivov na okolje (drugi odstavek 6. člena) in med pripravo okoljskega poročila (tretji odstavek 9. člena).

Praktični pomisleki

Pojem »organi« zajema uradne, vladne in javne organe, opredeljene z upravnimi ali zakonskimi zahtevami. Lahko bi vključeval inšpektorat za okolje ali inšpektorat za okolje in zdravje (na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni), raziskovalne institucije na področju okolja ali zdravja, ki izvajajo javna pooblastila. Interes bi verjetno imele enote v okviru vlade (na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni) ali pa imajo te ustanove strokovno znanje o posledicah izvajanja obravnavanega načrta ali programa³.

V okviru strateške presoje vplivov na okolje je posvetovanje z organi, pristojnimi za okolje in zdravje, bistvo premisleka o zdravju. Za pospešitev sodelovanja med načrtovalci in organi, pristojnimi za zdravje, bi bilo koristno, da si le-ti podatke delijo in postopno dosežejo skupno razumevanje o:

- determinantah zdravja in faktorjev tveganja, za katere je verjetno, da bodo imele različne vrste načrtov in programov ter obravnavane alternative nanje pomembne posledice,

² Prilagojeno po Izvajanje direktive 2001/42/EK o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje, Evropska Komisija, 7.10 odstavek, v nadaljevanju EK Vodnik.

³ Vodnik EK, 7.11 odstavek.

- naključnih povezavah med spremembami pri determinantah zdravja in faktorjih tveganja in temu ustrezen pojav in obseg verjetnih posledic za zdravje,
- ukrepah za preprečevanje, zmanjševanje ali omilitev kakršnih koli škodljivih učinkov za zdravje,
- ureditvi spremljanja dejanskih posledic za zdravje med izvajanjem različnih načrtov in programov.

Določitev organov se lahko naredi na splošno, tako da se jih vključi v zakonodajo, s katero se izvaja protokol. Na primer, lahko se določi nacionalni inšpektorat za okolje, in sicer kot organ, s katerim se opravi posvetovanje v vseh primerih ali v določenih vrstah zadev. Lahko se določi organe od primera do primera, pod pogojem, da je izvedbena zakonodaja oblikovana tako, da dovoljuje tovrstno imenovanje⁴.

4.5 Čezmejno posvetovanje

Ključne določbe

Z 10. členom je predpisano čezmejno posvetovanje, ko je verjetno, da bi predlagani načrt ali program v eni državi (pogodbenica izvora) imel pomembne posledice za okolje na ozemlju druge države (prizadeta pogodbenica).

Pogodbenica izvora mora obvestiti prizadeto pogodbenico, če meni, da bi izvajanje predlaganega načrta ali programa verjetno imelo pomembne čezmejne okoljske posledice, ali če tako zahteva druga pogodbenica, ki bo verjetno pomembno prizadeta (prvi odstavek 10. člena). Najprej je torej treba ugotoviti, ali obstaja verjetnost, da bi načrt ali program imel pomembne čezmejne okoljske posledice.

V protokolu ni natančno nakazano, kdaj na bi pogodbenica izvora poslala čezmejno obvestilo in kdaj naj bi se opravilo posvetovanje, preproste se zahteva, »pred sprejetjem načrta ali programa o tem čim prej obvesti prizadeto pogodbenico« (prvi odstavek 10. člena). Obvestilo mora vsebovati osnutek načrta ali programa, okoljsko poročilo, vključno s podatkih o verjetnih čezmejnih posledicah in podatke o postopku odločanja, vključno s podatki o časovnih rokih za pripombe (drugi odstavek 10. člena).

Temu sledi posvetovanje, če to želi in izrazi prizadeta pogodbenica.

Na posvetovanju je treba obravnavati verjetne okoljske posledice izvajanja načrta ali programa (tretji odstavek 10. člena), predvidene ukrepe za preprečevanje, zmanjševanje ali omilitev škodljivih posledic (tretji odstavek 10. člena) ter podrobno urediti obveščanje **zainteresirane javnosti** in organov prizadete pogodbenice in zagotoviti možnosti, da le-ti izrazijo svoje mnenje o osnutku načrta ali programa in okoljskem poročilu (četrti odstavek 10. člena).

Treba je ustrezno upoštevati mnenje **zainteresirane javnosti** ter organov, pristojnih za okolje in zdravje, v prizadeti pogodbenici in jih obvestiti, kako so bila njihova mnenja upoštevana (11. člen).

Praktični pomisleki⁵

Čezmejne posledice se lahko najkasneje opredeli med pripravo okoljskega poročila, vendar pa, če so opredeljene prej, bi bilo najbolje, da se obveščanje začne čim prej, lahko tudi v fazi **določitve obsega presoje vplivov na okolje**. Na ta način se lahko skrajšajo zamude v fazi, ko je treba sprejeti odločitev. Vendar pa

⁴ Vodnik EK, odstavka 7.13-7.14.

⁵ Ta sklop temelji na odstavkih 7.26 -7.29 Vodnika EK.

mora prizadeta pogodbenica poslati uradni odgovor na obvestilo kasneje, na podlagi okoljskega poročila in osnutka načrta in programa, ki sta bila posredovana po zaključku tega dela postopka pri pogodbenici izvora.

Protokol zahteva, da je treba v primeru čezmejnega posvetovanja zagotoviti razumen **časovni rok** za posvetovanje. V primerjavi z zadevami, ki ne vključujejo čezmejnega posvetovanja, bodo ti roki morali biti dovolj dolgi, da se bo lahko vzpostavil kontakt med zadevnimi pogodbenicami, da se bo opredelila javnosti in organi ter opravilo posvetovanje z javnostjo ter organi, pristojnimi za okolje in zdravje v prizadeti pogodbenici, in v pogodbenici izvora preučilo pripombe, ki so jih posredovali ustrezni organi. Postopek lahko podaljšajo praktične zadeve, kot je potreba po pripravi prevodov.

Ko se enkrat sproži čezmejni mehanizem, se morajo zadevne pogodbenice dogovoriti o bolj podrobni ureditvi, da se zagotovi potrebno posvetovanje z zainteresirano javnostjo in organi, pristojnimi za okolje in zdravje, v prizadeti pogodbenici.

Čezmejno obvestilo in posvetovanje se lahko organizira izključno in zgolj za ta namen. Vendar pa smo na podlagi izkušenj s presojo čezmejnih vplivov na okolje (na podlagi konvencije iz Espooja) ugotovili, da je postopek mogoče pospešiti in poenostaviti, in sicer preko dvostranskih in mnogostranskih dogovorov, ki zagotavljajo okvir za čezmejno posvetovanje in določajo parametre, vključno s/z: kontaktnimi točkami, skupnim organom, pomisleki glede jezika, vključno z dogovorom o prevajanju, dodelitvijo stroškov, merili učinkovitega pomena, ureditvijo glede udeležbe javnosti in postopki v zvezi z reševanjem sporov. Smernice o dobri praksi in dvostranskih in mnogostranskih dogovorih v zvezi s konvencijo iz Espooja (ECE/MP.EIA/6, priloga IV, dodatek) prinaša nasvete o teh zadevah. Dvostranski in mnogostranski dogovori, ki so bili vzpostavljeni v okviru konvencije iz Espooja lahko, primerno spremenjeni za potrebe načrtov in programov, ponujajo vzorec za te dogovore.

4.6 Odločanje

Ključne določbe

Odločevalec se odloči, kateri, če sploh kateri, od alternativnih načrtov ali programov ali alternativnih elementov znotraj načrta ali programa se sprejme (11. člen). In pri sprejemanju načrta ali programa mora odločevalec upoštevati zaključke okoljskega poročila, vključno s potrebnimi ukrepi za preprečevanje, zmanjševanje ali omilitev škodljivih posledic različnih alternativnih načrtov ali programov. Odločevalec mora upoštevati tudi mnenja, ki so jih izrazili ustrezni organi, pristojni za okolje in zdravje, zainteresirana javnost in kakršno koli prizadeta pogodbenica (prvi odstavek 11. člena).

Po sprejetju načrta ali programa je treba o tej odločitvi obvestiti ustrezne organe, pristojne za okolje in zdravje, splošno javnost (ne zgolj zainteresirano javnost) in kakršno koli prizadeto pogodbenico (drugi odstavek 11. člena). Zagotoviti je treba, da jim je sprejeti načrt ali program na voljo, skupaj z izjavo, ki povzema:

- kako so bili pomisleki v zvezi z okoljem in zdravjem (kot so bili predstavljeni v okoljskem poročilu) vključeni v sprejeti načrt ali program,
- kako so se upoštevala njihova mnenja (kot jih je izrazila zainteresirana javnost v primeru javnosti),
- razloge, zakaj je bil v luči razumnih obravnavanih rešitev načrt ali program sprejet.

Praktični pomisleki

Pri sprejemanju načrta ali programa bi morda odločevalec želel upoštevati zlasti:

- skladnost načrta ali programa s cilji načrta ali programa in okoljskimi cilje,
- preostale okoljske posledice.

Postopki za obveščanje javnosti in vsebina podatkov v izjavi so združljivi z Aarhuško konvencijo. Ni določbe o zaupnosti:

organi morajo zagotoviti zadovoljive podatke o stanju, na podlagi katerega so na voljo okoljski podatki in kako se le-ti lahko pridobijo. Zmogljivosti, ki to omogočajo, vključujejo, na primer, objave podatkov, napovedi v vladnih publikacijah ali na vladnem spletnem mestu, napovedi na javni televiziji ali radiu, ali kot del katalogov o okoljskih podatkih, ki opisujejo, kako se lahko pridobi ustrezne podatke⁶.

4.7 Spremljanje

Ključne določbe

V 12. členu je določeno spremljanje pomembnih okoljskih posledic izvajanja sprejetega načrta ali programa, ni pa opredeljeno, kako bi ga bilo treba opraviti. Protokol zahteva, da je treba rezultate spremljanja dati na voljo ustreznim organom, pristojnim za okolje in zdravje, in javnosti (drugi odstavek 12. člena). Edini izrecni razlog za spremljanje je opredelitev, med drugim, nepredvidenih škodljivih posledic in zmožnost, da se sprejmejo popravljalni ukrepi (prvi odstavek 12. člena).

Praktični pomisleki

Obstajajo druge koristi spremljanja kot zgolj tiste, omenjene zgoraj. Zato bi se spremljanje lahko uporabilo, da se:

- preveri, ali se načrt ali program izvaja, kot je opisano, vključno s predpisanimi ukrepi za preprečevanje, zmanjševanje ali omilitev škodljivih posledic,
- preveri, ali se izpolnjujejo okoljski pogoji, ki so jih naložili organi,
- primerja predvidene in dejanske posledice, in se tako zagotovijo podatki o izvajanju načrta ali programa,
- zagotovijo izkušnje, ki pripomorejo k izboljšanju prihodnjih strateških presoj vplivov na okolje (to je, kot orodje za kontrolo kakovosti).

Narava spremljanja se spreminja glede na različne vrste načrtov in programov. Predlagamo, da bi bile izbrane metode tiste, ki so na voljo in ustrezajo testiranju, ali pa predpostavke in napovedi iz okoljske presoje ustrezajo posledicam za okolje, ki se pojavijo, ko se načrt ali program izvede. Ključen pomislek je tudi sposobnost metod, da se zagotovi zgodnje opozorilo o nepredvidenih škodljivih posledicah načrta ali programa, tako da se lahko sprejmejo pravočasni popravljalni ukrepi. Ampak, zahteva pa se, da se opredelijo **nepredvidene** škodljive posledice, da spremljanje lahko temelji na ustreznih pomembnih posledicah za okolje, kot so bile opredeljene v okoljskem poročilu. Pomen pojma »nepredviden« bi se potemtakem lahko nanašal na nepredvideno razsežnost ali intenziteto predvidene posledice, kot so večje spremembe v emisijah žveplovega dioksida iz načrta za energetski sektor, kot so bile sprva pričakovane. Prav tako bi lahko bilo mogoče, da se v program spremljanja vključijo elementi, s katerimi bi se resnično lahko identificiralo

⁶ Vodnik EK, odstavek 7.13.

nepredvidene posledice. Na primer, z naključnim vzorčenjem širokega nabora okoljskih parametrov bi lahko ugotovili spremembo v parametru, za katerega se ni pričakovalo, da bo prizadet zaradi načrta ali programa.

Protokol ne govori o tem, kakšen **popravljalni ukrep** bi lahko sprejeli, če se opazi nepredvidena škodljiva posledica. Če se sprejme odločitev, da se zaradi tega načrt ali program spremeni, bi se lahko zahtevala nadaljnja strateška presoja vplivov na okolje, če so izpolnjeni pogoji iz 2. in 4. člena.

Končno, spremljanje škodljivih učinkov bi lahko vključevalo čezmejne posledice. Določba iz konvencije iz Espooja, ki govori o analizi po zaključku projekta (7. člen) bi lahko pomenila navdih za to, kako se spremlja takšne posledice. Ne zahteva se, da se rezultati spremljanja delijo s prizadeto pogodbenico, vendar pa bi morali biti v domeni javnosti in morda bi bilo dobro pridobiti pomoč prizadete pogodbenice pri vzpostavitvi spremljanja na njenem ozemlju.

5. poglavje

Politike in zakonodaja

To poglavje obravnava 13. člen protokola o politikah in zakonodaji. Poudarek je na uporabi »načel in elementov« protokola bolj kot na postopku strateške presoje vplivov na okolje, ki je podoben tistemu za načrte in programe.

5.1 Ključne določbe

Protokol v 13. členu zahteva, da si pogodbenice prizadevajo zagotoviti, da se pri pripravi predlogov za politike in zakonodajo upošteva in v primernem obsegu vključi okolje in da bi bilo pri tem treba upoštevati ustrezna načela in elemente protokola. Nadalje navaja, da vsaka pogodbenica določi, kadar je to primerno, uporabne načine za upoštevanje in vključitev okolja. Če pogodbenica uporabi 13. člen, bi morali uporabni načini upoštevati potrebo po preglednosti pri odločanju. Nadalje, v členu se pogodbenice naproša, da o uporabi poročajo na sestanku pogodbenic.

Protokol ne ponuja opredelitve za pojma »politike in zakonodaja«, čeprav za politike na splošno velja, da so strateški predlogi na višjih ali bolj splošnih ravneh kot načrti in programi. Vendar pa 13. člen določa, da so politike in zakonodaja, za katere velja člen, tiste, ki bi verjetno imele pomembne posledice za okolje.

5.2 Možni pristopi

Pomanjkanje natančne zahteve glede politik in zakonodaje v zvezi s strateško presojo vplivov na okolje nudi pogodbenicam možnost, da bolj fleksibilno pristopijo k upoštevanju in vključevanju okolja v politike in zakonodajo, tako da izvajajo pilotne študije in postopoma oblikujejo izkušnje in spretnosti.

Vendar pa sta v protokolu očitni dve značilnosti v zvezi s postopkom upoštevanja in vključevanja, in sicer, potreba po **vključitvi** (1 (b). člen in (e)) ter zagotovitev **preglednosti** (tretji odstavek 13. člena 3). Vključitev zahteva zgodnji začetek postopka upoštevanja in vključitve znotraj postopka oblikovanja politik in zakonodaje. Kombinacija ciljev politike ali zakonodaje s širšimi okoljskimi cilje bi se zdela učinkovita začetna točka za vključitev.

Vključitev lahko postane bolj učinkovita na naslednje načine:

- z zgodnjim začetkom, pred sprejetjem kakršnih koli nepovratnih odločitev,
- vključitev zagovornika okolja znotraj skupine, ki pripravlja politiko ali zakonodajo,
- dogovarjanje znotraj skupine in z odločevalci, kako se bo uporabil postopek upoštevanja in vključitve, vključno s kakršno koli okoljsko presojo,
- prilagajanje postopka upoštevanja in vključitve, tako da ustreza postopku oblikovanja politike ali zakonodaje, in zlasti, njenemu urniku,
- uporaba načel in elementov okoljske presoje za okrepitev razprave o okolju,
- spodbujanje preglednosti, da se zagotovi podpora za vključitev okolja.

Preglednost se lahko doseže na različne načine, vključno, na primer, z:

- javnimi podatki o rezultatih in vzrokih (to je, zakaj je bila ob upoštevanju

okolja sprejeta neka politika ali zakonodaja),

- javni podatki v zgodnejših fazah postopka oblikovanja politike ali zakonodaje ali postopka upoštevanja in vključitve, vključno z obvestilom, da se takšen postopek začne ali se je začel,
- Zgodnje posvetovanje z organi, pristojnimi za okolje in zdravje, o rezultatih presoje o možnih okoljskih posledicah politike ali zakonodaje,
- zgodnja udeležba javnosti z vključitvijo ne zgolj ustreznih NVO ampak tudi širše javnosti in drugih pogodbenic protokola, če je to primerno.

Drugi elementi, ki jih je treba upoštevati, bi lahko bili tisti, oblikovani v 4. do 12. členu za načrte in programe (to so, »načela in elementi« iz drugega odstavka 13. člena) ki vključujejo področje uporabe in določitev pomembnih posledic, obseg presoje vplivov na okolje in okoljsko poročilo, udeležbo javnosti, posvetovanje z organi, pristojnimi za okolje in zdravje in čezmejno posvetovanje, odločanje in spremljanje.

Poenostavljen priročnik za pomoč pri uporabi protokola o strateški presoji vplivov na okolje

Poenostavljen priročnik za pomoč pri uporabi protokola o strateški presoji vplivov na okolje je bil izdelan na podlagi odločitve na sestanku pogodbenic protokola v juniju leta 2011. Gre za kratko in zgoščeno različico originalnega priročnika (ECE/MP.EIA/17), ki služi kot uvod v protokol in njegovo praktično uporabo. Namen tega poenostavljenega priročnika je poskrbeti za boljše poznavanje priročnika in zagotoviti vodstvo pri praktičnem izvajanju strateške presoje vplivov na okolje. Poleg tega upamo, da bo bralce spodbudil k raziskovanju originalnega priročnika in jih napotil k iskanju podrobnih podatkov o protokolu in strateški presoji vplivov na okolje.

Protokol o strateški presoji vplivov na okolje h Konvenciji o presoji čezmejnih vplivov na okolje (Konvencija iz Espooja) Ekonomske komisije Združenih narodov za Evropo (UNECE) je bil sprejet meseca maja 2003 in je začel veljati julija 2010. S protokolom se je vzpostavila zakonska zahteva, da se za določene načrte, programe, in v ustreznem obsegu, politike in zakonodajo, za katere je verjetno, da bodo imeli pomembne posledice na okolje, tudi zdravje, opravi strateška presoja vplivov na okolje. Gre za ključen pravni instrument za pospeševanje zdravega in trajnostnega razvoja.